

MARKAZIY OSIYO DAVLATLARI TRANSPORT TIZIMIDAGI ASOSIY MUAMMOLARI

Buxoro Davlat Pedagogika institute Aniq va tabiiy fanlar yo'nalishi Geografiya va Iqtisodiy bilim asoslari yo'nalishi talabasi
Temirova Gulhayo

Annotatsiya: Ushbu maqolada Markaziy Osiyo davlatlarining transport tizimidagi asosiy muammolar tahlil qilinadi. Mintaqadagi transport infratuzilmasining qisqa vaqtdagi rivojlanishi, ammo ko'plab muammolarni hal qilish zarurligi ko'rsatiladi. O'zaro bog'liqlik, transport yo'llarining yaroqliligi, logistika tizimidagi to'siqlar, hamda transport xizmatlarining samaradorligi kabi masalalar muhokama qilinadi. Yana, ekologik ta'sirlar va barqaror transport rivoji ham tadqiqot mavzusi sifatida kiritiladi. Ushbu tadqiqot, har qanday iqtisodiy rivojlanish uchun transport tizimining ahamiyatini ko'rsatadi va mintaqa davlatlari o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish bo'yicha takliflar ishlab chiqishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: Markaziy Osiyo, Transport tizimi, Infratuzilma, Logistika, O'zaro bog'liqlik, Ekologik ta'sir, Barqaror rivojlanish, Transport muammolari, Samaradorlik, Xavfsizlik, Transport xizmatlari, Tahlil, Iqtisodiy rivojlanish

Kirish: Markaziy Osiyo transport tizimi mintaqaning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Ushbu mintaqa, tarixan, savdo yo'llarining kesishgan nuqtasi bo'lib, hozirgi kunda ham transport va logistika sohalarida ulkan imkoniyatlarga ega. Biroq, transport infratuzilmasida bir qator muammolar mavjud. Yo'llar va temiryo'l tarmoqlarining yaroqliligi, samarasiz logistika tizimi va transport xavfsizligi masalalari mintaqadagi iqtisodiy o'sishning to'siqlaridan biridir. Barqaror rivojlanishni ta'minlash maqsadida mintaqaviy hamkorlikni kuchaytirish, transport tizimini modernizatsiya qilish va ekologik ta'sirni kamaytirish zarur. Tahlil qilish va samarali tavsiyalar ishlab chiqish orqali Markaziy Osiyodagi transport tizimini yanada rivojlantirish mumkin. Bu yo'l orqali iqtisodiyotning turli sohalari o'rtasida o'zaro bog'liqlikni kuchaytirish, xavfsizlikni ta'minlash va umumiy transport xizmatlarini yaxshilash mumkin.

Asosiy Qism: Markaziy Osiyo mintaqasi Yevroosiyo transport ko'prigi rolini ta'minlaydi. Bu, ayniqsa, Yevropa-Osiyo liniyalarida xomashyo oqimi va yuk tashish hajmining ko'payishi bilan bog'liq bo'lgan dengiz portlari va ko'rfazlardagi tirbandlik sharoitida to'g'ri keladi. Shu bilan birga, Markaziy Osiyo mintaqasi Jahon okeani portlariga chiqish imkoniyatiga ega emasligini ham ta'kidlash lozim. Mintaqaning geografik joylashuvi ko'p jihatdan Markaziy Osiyo davlatlari olib borayotgan transport siyosatini, mamlakat transport tizimini rivojlantirish strategiyasini, shuningdek, tranzit

salohiyatidan foydalanishni belgilaydi. Bundan tashqari, har bir davlatning iqtisodiy xususiyatlari, xomashyo bilan ta'minlash imkoniyati, tashqi aloqalari va geosiyosiy jihatlari muhim rol o'ynaydi. Hozirgi vaqtda globallashtirish jarayonlari kuchayib borayotgan va tashqi iqtisodiy aloqalar faollashayotgan bir sharoitda o'zimizning transport tizimlarini mustahkamlash va rivojlantirish zarurati, shuningdek, transport komplekslarini xalqaro transport yo'laklari bilan integratsiyalash masalasi birinchi o'ringa chiqmoqda. Ko'plab quruqlik va havo yo'llari, xalqaro kommunikatsiyalar chorrahasida joylashgan, Markaziy Osiyo mintaqasida tranzit salohiyatining rivojlanishiga ko'p jihatdan geosiyosiy omillar, xususan, transport va energetika sohalari ta'sir ko'rsatadi. Jahon elektr energiyasi bozorida raqobat kuchayib borayotgan bir paytda, hukmron iqtisodiy kuchlarning aksariyati uglevodorod mintaqalariga kafolatlangan kirishni qidirmoqda, ulardan biri Markaziy Osiyo. Bunday kirishni ma'lum bir davlat yoki davlatlar guruhi bozoriga yo'naltirilgan gaz va neft quvurlarini qurish orqali kafolatlash mumkin. Shu munosabat bilan Markaziy Osiyo davlatlari transport strategiyalarini shakllantirishda milliy manfaatlar bilan bir qatorda geosiyosiy jihatlarni ham hisobga olishlari kerak. Shu nuqtai nazardan qaraganda, Yevropani Osiyo-Tinch okeani mintaqasi davlatlari bilan bog'lash imkoniyati sifatida Markaziy Osiyo tranzit salohiyatini rivojlantirishning geosiyosiy ahamiyati yangi tus kasb etmoqda. Mamlakatlar oldida ma'lum bir mamlakat hududidan o'tadigan transport yo'nalishlarining barcha uchastkalarida zarur infratuzilmani, shuningdek, eng qulay transport sharoitlarini yaratish vazifasi turibdi. Markaziy Osiyo davlatlarining statistik ma'lumotlariga ko'ra, bugungi kunda mintaqadagi avtomobil yo'llarining umumiy uzunligi 260 ming kilometrdan, temir yo'l esa 20 ming kilometrdan ortiqni tashkil etadi. Bundan tashqari, mintaqada mamlakatlarida 75 dan ortiq aeroport mavjud bo'lib, ulardan 30 tasi xalqaro reyslarga xizmat ko'rsatadi, 9 tasi dengiz va daryo portlaridir. Quvurlarning umumiy uzunligi 40 000 km ga etadi, shu jumladan gaz quvurlari 27 500 km va neft quvurlari 12 500 km. Markaziy Osiyo mintaqasi Yevrosiyo materigining eng markazida joylashgan. Uning geografik joylashuvi Janubi-Sharqiy va Janubiy Osiyo, Yaqin va Yaqin Sharq, Kavkaz, Rossiya va Yevropa Ittifoqi mamlakatlariga chiqish imkonini beradi. Sharq-G'arbiy yoki Shimol-Janub yo'nalishlarida yuklarni tashishda mintaqani chetlab o'tish deyarli mumkin emas, bu transport salohiyatining kuchli tomonlarini belgilaydi. Shu bilan birga, rivojlangan infratuzilmalarning mavjudligi, shuningdek, temir yo'l va avtomobil yo'llarining xalqaro standartlar va xavfsizlik standartlariga javob beradigan texnik tavsiflari boshqa davlatlar tomonidan yuklarni tranzit qilishda Markaziy Osiyoning geografik joylashuvidan foydalanish imkoniyatidan dalolat beradi.

Xulosa: Markaziy Osiyo Yevrosiyo materigining markazida joylashganligi sababli quruqlikda tashiladigan har qanday tashishlar uchun eng qulay hudud hisoblanamiz. Bu imkoniyat transport logistikasini rivojlantirish uchun turtki bo'ladi.

Ohirgi yillarda xalqaro munosabatlarni yangi bosqichga chiqarishimiz natijasida tashishlardagi o'sish, yangi transport vositalarining ortishi hamda transport koridorlardagi xalqaro yuk avtomobillarning ser qatnov harakatiga erishdik. Lekin bu boshlanishi sababi, imkoniyatlarimizdan yetarlicha foydalanmayabmiz. Xalqaro yuk avtomobillari uchun barcha qulayliklarni yaratishimiz, bizning jamiyat uchun faqat va faqat foydali hisoblanadi. Yuqoridagi jadvaldan ko'rinib turibdiki 2017 yilda kirib kelgan yuk avtomobillar soni 2021 yilga kelib qarib 6 barobarga oshgan. Agar xalqaro iqtisodiy bloklarga a'zo bo'lsa bu ko'rsatkich bundan yan 10 barobarlarga oshadi, bu esa yangi bozor, yangi ish o'rni, yangi kasblar demakdir. Bu imkoniyat tarixga nazar solsak yaqqol misol bo'la oladi.

Adabiyotlar

1. L.Y.Bakirov M.A.Nurdinov "Avtomobillarda xalqaro yuk tashish qoidalari". T. 2021 370 bet.
2. Курганов В.М., Миротин Л.Б., «Международные грузовые автомобильное перевозки» Учебное пособие для вузов. Тверь, 2000-131с.
3. Muqimova D., Nurdinov M. COMPLIANCE WITH RESPONSIBILITY AND WORK REGIMES OF DRIVERS IN LEGAL REGULATORY DOCUMENTS DUE TO ACCIDENTS IN THE TRANSPORTATION OF INTERNATIONAL GOODS BY TRUCKS //Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences. – 2022. – T. 1. – №. 2. – C. 15-25.
4. Shukurov M. M. et al. Roads, road lines and thermoplastic products used in their drawing //ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. – 2021. – T. 11. – №. 4. – C. 258-263.